

REPUBLIKA SLOVENIJA

INFORMACIJSKI
POOBlašČENEC

Dunajska cesta 22, 1000 Ljubljana

T: 01 230 9730

www.ip-rs.si

gp.ip@ip-rs.si

Številka: 007-24/2024/2

Datum: 12. 6. 2024

Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in inovacije
gp.mvzi@gov.si

ZADEVA: Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (EVA 2024-3360-0002) – MNENJE

ZVEZA: objava na portalu e-Demokracija

Spoštovani,

na podlagi objave na portalu e-Demokracija, 3. točke prvega odstavka 55. člena Zakona o varstvu osebnih podatkov (ZVOP-2) ter 57. člena Uredbe (EU) 2016/679 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 27. aprila 2016 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov ter razveljavitvi Direktive 95/46/ES (Splošna uredba) v nadaljevanju posredujemo mnenje Informacijskega pooblaščenca (IP) k objavljenemu Predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti – EVA 2024-3360-0002 (predlog ZZrID-B) v delu, ki se nanaša na odstopanja od ureditve v ZVOP-2 glede obdelav osebnih podatkov v znanstvenoraziskovalne namene.

Kot ugotavljamo, je **predlog ZZrID-B v 25. členu (nov 42.a člen ZZrID) deloma neusklajen z ZVOP-2 (68.-70. člen) in Ustavo glede ureditve obdelav osebnih podatkov v znanstvenoraziskovalne namene** – konkretno na nejasen način ureja ločeno in dodatno pravno podlago za obdelavo osebnih podatkov izven določb 69. člena ZVOP-2.

Predlagano besedilo novega 42.a člena ZZrID naj bi se glasilo:

»42.a člen

(zaščitni ukrepi in izjeme v zvezi z obdelavo osebnih podatkov v znanstvenoraziskovalne namene)

(1) Za namene znanstvenega raziskovanja (v nadaljnjem besedilu: znanstvenoraziskovalni nameni) se sme obdelovati osebne podatke, vključno s posebnimi vrstami osebnih podatkov, tudi če niso bili zbrani z namenom znanstvenega raziskovanja, če izvedbe raziskave oziroma njenega namena ni mogoče doseči z obdelavo anonimiziranih podatkov ali bi bilo to povezano z nesorazmernim naporom ali stroški. Osebni podatki se v tem primeru lahko obdelujejo le za namen izvedbe raziskav, ki so v javnem interesu, kot je skrb za dobrobit ljudi in okolja, in povečujejo splošno vednost ter zanje veljajo priznani etični standardi znanstvenega raziskovanja.

(2) Za obdelavo osebnih podatkov, vključno s posebnimi vrstami osebnih podatkov je treba upravljavcu predložiti opis raziskave skladno z določbami zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

(3) Obdelava osebnih podatkov v znanstvenoraziskovalne namene mora biti sorazmerna z zastavljenim ciljem. Raziskovalec ali raziskovalna organizacija mora upoštevati potrebo varstva človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter interesov posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki. V ta namen sprejema tehnične in organizacijske zaščitne ukrepe, s katerimi zagotavlja zlasti spoštovanje načela najmanjšega obsega podatkov. Ti ukrepi lahko vključujejo psevdonimizacijo, kadar se znanstvenoraziskovalni nameni lahko uresničijo na ta način. Kadar se ti nameni lahko uresničijo z nadaljnjo obdelavo, ki ne omogoča več identifikacije posameznikov, na katere se nanašajo podatki, se ti nameni uresničijo na ta način.

(4) Osebni podatki pridobljeni za namene iz prvega odstavka tega člena se hranijo le za čas izvajanja raziskave, vendar največ tri leta od zaključka raziskave, nato se vrnejo upravljavcu ali uničijo, razen če drug zakon določa drugače, če je posameznik privolil v nadaljnjo hrambo osebnih podatkov ali je

nadaljnja hramba pomembna za izvršitev namena raziskave, za potrebe znanstvenega objavljanja ali zagotavljanja načela ponovljivosti. O izvedbi uničenja izvajalec raziskave na izkazljiv način obvesti upravljavca.

(5) Osebnih podatkov iz prvega odstavka tega člena se ne sme uporabiti za druge namene ali jih razkriti osebam, ki ne izvajajo raziskave. To dolžnost izvajalec raziskave potrdi v pisni obliki pred seznanitvijo z osebnimi podatki.

(6) Pri obdelavi za znanstvenoraziskovalne namene je dovoljeno povezovanje zbirk osebnih podatkov, vključno s povezovanjem podatkov iz različnih zbirk javnega sektorja skladno z določbami zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov. Po izvedenem povezovanju osebnih podatkov iz zbirk osebnih podatkov se osebni podatki nemudoma anonimizirajo.

(7) Pravne osebe javnega prava so, razen če drug zakon določa drugače, dolžne zagotoviti dostop do osebnih podatkov za znanstvenoraziskovalne namene.

(8) Za obdelavo osebnih podatkov v znanstvenoraziskovalne namene iz tega člena se, kolikor ta zakon ne določa drugače, uporabljajo določbe zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov, zlasti določbe o posebnih pravilih glede obdelave osebnih podatkov za znanstvenoraziskovalne namene.«.

V zvezi s tem pojasnjujemo, da vprašanja obdelav osebnih podatkov za raziskovalne namene od 26. 1. 2023 dalje ureja ZVOP-2 v 68. do 70. členu. ZVOP-2 tako med drugim določa, da raziskovalne organizacije ter raziskovalci, ki so pri raziskovanju vezani na etična načela in metodologijo iz prvega odstavka 68. člena ZVOP-2, lahko pod pogoji iz prvega odstavka 69. člena ZVOP-2 (možnost prepovedi obdelave oz. v določenih primerih pogoji soglasja) za namene raziskovanja od upravljavca pridobijo osebne podatke, vključno s posebnimi vrstami osebnih podatkov, če predložijo opis raziskave opredeljen v tem členu. Opisu raziskave se pod pogoji iz prvega odstavka 35. člena Splošne uredbe priloži ocena učinka v zvezi z varstvom osebnih podatkov, pod pogoji iz 36. člena Splošne uredbe oziroma kadar gre za osebne podatke, ki jih upravljavec obdeluje na podlagi zakona, ki ureja varstvo osebnih podatkov na področju obravnavanja kaznivih dejanj, pa tudi zaključke posvetovanja z nadzornim organom. Upravljavec ne glede na navedeno v skladu z 69. členom ZVOP-2 zavrne posredovanje osebnih podatkov:

1. če niso izpolnjeni pogoji iz drugega in tretjega odstavka 69. člena ZVOP-2;
2. če oceni, da zahtevani osebni podatki niso primerni za izvedbo raziskave;
3. če oceni, da nameni oziroma cilji raziskave ne upravičujejo posega v pravice posameznikov, na katere se nanašajo osebni podatki;
4. če upravljavec iz zasebnega sektorja in raziskovalna organizacija oziroma raziskovalec ne dosežeta soglasja o ceni posredovanja podatkov;
5. če oceni, da ukrepi za varnost osebnih podatkov niso ustrezni, ali
6. če gre za tajne podatke v skladu z zakonom o tajnih podatkih.

ZVOP-2 med drugim še določa, da se osebni podatki, ki so bili predmet raziskave, ob zaključku raziskave uničijo ali nepovratno anonimizirajo, razen če drug zakon določa drugače, če je posameznik privolil v nadaljnjo hrambo osebnih podatkov ali je nadaljnja hramba pomembna za izvršitev namena raziskave. Izvajalec raziskave upravljavca, ki mu je posredoval osebne podatke, ob zaključku raziskave pisno obvesti, ali, kdaj in kako jih je uničil ali z njimi ravnal drugače.

V tem smislu IP ocenjuje, da nista ustrezni najmanj določbi prvega in četrtega odstavka novega 42.a člena ZZrID, saj nista skladni z določbami 69. člena ZVOP-2, pri čemer gre za urejanje delno enake zakonske materije. Prvi odstavek novega 42.a člena ZZrID namreč deloma ustvarja ločeno in dodatno pravno podlago za obdelavo osebnih podatkov na način, ki je nesorazmeren z vidika poseganja v zasebnost posameznika ter hkrati ne zagotavlja predvidljivosti ureditve in s tem pravne varnosti za posameznika. Ni namreč jasno, kdaj naj bi prišle v zvezi z obdelavami za navedene namene v pošteved določbe 69. člena ZVOP-2 (če sploh kdaj), kdaj pa določbe novega člena ZZrID. Pogoj, da je obdelava katerihkoli osebnih podatkov iz katerihkoli zbirk osebnih podatkov za namene znanstvenega raziskovanja dopustna vedno (ne glede na voljo posameznika), kadar bi bila obdelava anonimiziranih podatkov povezana z nesorazmernim naporom ali stroški (anonimizacija je vedno povezana s stroški, ki so določeno breme) in gre za izvedbe raziskav, ki so v javnem interesu (gre za povsem nedefiniran in neopredeljen pojem, katerega razlaga je prepuščena vsakemu posameznemu upravljavcu, ko bo odločal o posredovanju osebnih podatkov) pomeni, da dejansko osebni podatki posameznika v tem primeru niso več deležni varstva, ki ga predvideva Ustava. Pod navedene pogoje bi bilo ob široki razlagi namreč mogoče vključiti zelo velik del obdelav v znanstvenoraziskovalne namene. IP se zato sprašuje o skladnosti teh določb z Ustavo.

Glede ureditve obdelav osebnih podatkov o raziskovalcih se IP dodatno sprašuje ali je resnično nujno, potrebno in učinkovito, da se o raziskovalcih ter o strokovnih in tehničnih sodelavcih na podlagi **novega 55. člena ZZrID vodi tudi podatek o spolu**. Prav tako opozarjamo, da bi bilo treba v 15. odstavku tega člena jasno določiti, za kateri namen se objavijo osebni podatki na podlagi izrecnega soglasja raziskovalca oziroma strokovnega ali tehničnega sodelavca. IP še izpostavlja, da bi bilo treba jasneje in konkretnije določiti tudi rok hrambe dokumentacije, na podlagi katere so bili zbrani osebni podatki za evidence iz prvega odstavka 55. člena, ki se za razliko od samih zbirk podatkov ne hrani trajno.

V zvezi s predlogom besedila **novega 56. člena ZZrID** IP izpostavlja, da je preširoko določen namen pridobivanja osebnih podatkov v drugem delu prvega stavka prvega odstavka tega člena. V kolikor se z nameravano ureditvijo želi urediti pravna podlaga za pridobivanje osebnih podatkov iz uradnih zbirk zgolj v obsegu, kot je opredeljen v drugem in tretjem odstavku 56. člena, predlagamo, da to jasneje opredelite, kot npr. na način:

»(1) Podatke iz 2. točke prvega odstavka 55. člena tega zakona in prvega odstavka 55.a člena tega zakona ARIS zbira neposredno na podlagi prijav ali predlogov od izvajalcev znanstvenoraziskovalne dejavnosti oziroma prejemnikov sredstev za izvajanje inovacijske dejavnosti ter v skladu z drugim in tretjim odstavkom tega člena iz uradnih zbirk, ki jih v Republiki Sloveniji vodijo za to pooblaščen organi in organizacije, lahko tudi z neposrednim dostopom oziroma povezovanjem osebnih podatkov. ARIS brezplačno pridobi podatke o mladih raziskovalcih in raziskovalnih programih od prejemnikov stabilnega financiranja.«.

Predlagamo, da navedeno upoštevati pri nadaljnji pripravi sprememb ZZrID in smo na voljo za dodatna pojasnila. Hvala za sodelovanje in lep pozdrav,

Mojca Prelesnik, univ. dipl. prav.,
informacijska pooblaščenka

Pripravila:
Alenka Jerše, univ. dipl. prav.
namestnica informacijske pooblaščenke